

VI ÄR DEN GEMENSAMMA ORGANISATION SOM FÖRETRÄDER DEN
RENRASIGA AVELN FÖR DE I SVERIGE FÖREKOMMANDE KÖTTRASERNA.

Svensk Köttarasavel i samverkan

Börja med köttarasavel - viktigt att veta

PRODUKTIONSPLATSNUMMER • INKÖP AV LIVDJUR • KAP

VÄGNINGAR • STAMBOKFÖRING • AVELSVÄRDE • SMITTSKYDDSPROGRAM

GENTEST OCH REGISTRERING AV HORNSTATUS • SEMINERING OCH NATURLIG BETÄCKNING • MM.

www.nab-se.se

PRODUKTIONSPLATSNUMMER

Har det inte funnits djur på gården tidigare måste du ansöka om ett produktionsplatsnummer hos Jordbruksverket. Hur du gör för att ansöka hittar du på www.sjv.se.

RAPPORTERING TILL CENTRALA NÖTKREATUREREGISTRET, CDB

Alla djur som köps in, föds, eller säljs från besättningen måste rapporteras till CDB senast 7 dagar efter att händelsen har ägt rum. Kalvar måste märkas med godkända öronbrickor senast 20 dagar efter födelsen och rapporteras in till CDB senast 7 dagar efter märkning. Alla regler kring märkning, journalföring och rapportering till CDB hittar du på www.sjv.se under rubriken "Djur".

VAL AV RAS

De till antalet största köttraserna i Sverige är Angus, Blonde d'Aquitaine, Charolais, Hereford, Highland cattle, Limousin och Simmental. Utöver dessa finns ytterligare några, till antalet, mindre raser i landet. Raserna skiljer sig åt, främst beträffande storlek och tidpunkt för ansättning av underhudsfett. Det är viktigt att valet av ras stämmer överens med gårdens förutsättningar för att

produktionen ska bli hållbar. Tänk därför noga igenom dina resurser i form av betesmarker, stallbyggnader och möjligheter att odla foder innan du väljer ras.

Mer information om raserna finns på www.nab-se. Du kan även besöka en köttdjursutställning för att se på olika raser och prata med kunniga producenter.

För att i framtiden kunna sälja livdjur från din besättning kan det vara bra att kolla av livdjursmarknaden för den ras du är intresserad av innan du definitivt bestämmer dig. De flesta livdjur brukar hitta köpare inom ett geografiskt närområde.

INKÖP AV LIVDJUR

Köp bara hondjur och stamtjurar som är stambokförda i NAB:s A-register ifrån besättningar som är med i BVD-programmet och som har A-status i ParaTB-programmet. Tjurar som ska betäcka i en avelsbesättning måste också vara härstamningsverifierade via DNA-analys. Det är säljaren som ansvarar för att verifieringen blir utförd.

Säljaren har tillgång till avelsvärden på alla djur och kan tillhandahålla härstamningsbevis för de djur som är till salu. På härstamningsbeviset finns information om djuret själv men också annan bra information som t ex djurets mors produktionsresultat redovisade. Ta del av all information som finns om djuren innan du bestämmer dig för köp.

KAP

Besättningen måste vara ansluten till officiell kontroll, KAP. Att vara med i KAP innebär att djur kan stambokföras och att djuren erhåller officiella avelsvärden. Landets tre husdjursföreningar Växa Sverige, www.vxa.se, Skånesemin, www.skanesemin.se, och Rådgivarna i Sjuhärad, www.radgivarna.nu, är ansvariga för kontrollen i fält. Kontakta den KAP-ansvarige i aktuell förening för anslutning och mer information kring vad kontrollen innebär. Det är viktigt att besättningen är ansluten innan den första kalven föds.

HÄRSTAMNINGSVERIFIERING

Alla tjurar som betäcker i en KAP-ansluten renrasig besättning måste ha sin härstamning verifierad med hjälp av en DNA-analys. Verifieringen innebär att tjurens DNA-profil jämförs med faderns och

moderns för att säkerställa att härstamningen är korrekt. DNA-analysen utförs på hårprov från djuren. Det är viktigt att komma ihåg att ta hårprov även på kon som är mamma till den blivande avelstjuren. All information kring provtagning och beställning av DNA analys finns på www.vxa.se under rubriken "Härstamningskontroll".

SEMINERING OCH NATURLIG BETÄCKNING

Semin gör det möjligt för alla besättningar att använda tjurar av hög kvalitet. VikingGenetics säljer sperma från svenskfödda kötttrastjurar, och i viss mån importerad sperma, via husdjursföreningarna. På hemsidan, www.vikinggenetics.se, hittar du all information om aktuella tjurar. Husdjursföreningarna säljer tjänster kring seminering och val av semintjur. Husdjursföreningarna utför även dräktighetsundersökningar på både seminerade och tjurbetäckta hondjur.

Hur många stamtjurar som behövs i en besättning beror på flera faktorer, en av dem är antalet hondjur som ska betäckas. Äldre stamtjurar, 3 år och äldre, klarar att betäcka betydligt fler hondjur än vad yngre gör.

VÄGNINGAR

Alla kalvar som föds i besättningen ska vägas vid födelsen och vid 200 dagars ålder. De han- och hondjur som finns kvar i besättningen ska också vägas vid 365 dagars ålder. För hondjur är det även möjligt att väga en 550 dagars vikt. Alla vägningar ska rapporteras till KAP.

Det är omöjligt att väga alla djur vid exakt rätt ålder. Det finns därför regler för hur ung eller gammal ett djur får vara vid respektive vägning, vilket anges som ett datumintervall inom vilket djuret måste vägas. Vikten korrigeras sedan till födelsen samt till 200 dagars respektive 365 dagars ålder. Det går bra att utföra vägningarna själv men den vägning som ska ligga till grund för djurets stambokföring måste vara utförd av personal från husdjursföreningen. Det är viktigt att väga alla kalvar för att alla djur ska få korrekta avelsvärden.

STAMBOKFÖRING

För Angus, Charolais, Hereford och Highland cattle är stamboken sluten. Det innebär att det bara går att stambokföra ett djur om båda dess föräldrar är stambokförda. För övriga raser gäller att djuret ska var renrasigt till lägst 94% och att fyra generationer i djurets härstamning ska vara födda i officiell kontroll, KAP, för att djuret ska vara stamboksberättigat. Djuret erhåller ett stamboksnummer och ett stamboksbevis efter införande i stamboken. Stambokföring beställs via KAP.

För stambokföring i NAB:s A-register finns krav på vägningar och uppnådda vikter. Kraven är olika för olika raser. Viktskraven för samtliga raser finns samlade på Växa Sveriges hemsida, www.vxa.se under rubriken "Kokontroll/KAP".

AVELSVÄRDE

Alla renrasiga djur anslutna till KAP erhåller officiella avelsvärden. Avelsvärden är en varudeklaration av djurets förväntade arvsanlag, och beräknas med s.k. BLUP-metodik. Avelsvärden är färskvara och förändrar sig under djurets liv. De blir allt säkrare i takt med att mer information om djuret själv samt alla dess släktingar tillkommer.

Sammanlagt beräknas avelsvärden för 11 olika enskilda egenskaper. Dessutom beräknas fyra sammanvägda index. Ett av dem, Avelsindex, avspeglar rasens avelsmål. Läs mer om avelsvärde och tolkningen av dem på www.nab-se.se under rubriken "Tips och råd". Alla KAP-besättningar får avelsvärden på sina djur redovisade vid tre tillfällen per år.

GENTEST OCH REGISTRERING AV HORNSTATUS

Det finns möjlighet att via en gentest avgöra om ett djurs hornlöshet beror av homozygoti eller heterozygoti, d v s om det genetiska anlaget för hornlöshet finns i dubbel eller enkel uppsättning hos djuret. Gen-testen erbjuds av företaget Genoskan i Danmark, www.genoskan.com, och kan utföras på blod- eller hårprov. Resultatet av testet registreras i KAP enligt följande: Homozygot polled = kod A, Heterozygot polled = kod B, Horn = kod C. Registreringen sker inte automatiskt utan en kopia på erhållet svar måste skickas till Växa Sverige i Kalmar för registrering.

Förutom koderna ovan finns koderna P (hornlös, polled), H (hornad), D (avhornad), S (scurs) som registreras i KAP av djurägaren själv och som enbart bygger på vad man ser eller känner på djuren.

SMITTSKYDDSPROGRAM

BVD -programmet

Alla besättningar - förutom de som enbart föder upp djur till slakt - ska kontrolleras för antikroppar mot BVD-virus. Via BVD-programmet sker detta genom provtagning på slakteri. Du kan själv kontrollera om den besättning du ska köpa djur ifrån är ansluten till programmet på Växas Sveriges hemsida, www.vxa.se. Anslutning till programmet sker via Växa Sverige.

Para-TB programmet

Alla avelsbesättningar är anslutna till Para-TB-programmet som bygger på träckprovtagning under tre år på djur över 2 års ålder. Därefter uppnås A-status, den högsta statusen i programmet. Denna status bibehålls sedan via en djurägarförsäkring. Besättningar som uppnått A-status får

bara köpa in djur från andra A-statusbesättningar. Anslutning till Para-TB programmet görs via Gård & Djurhälsan, www.gardochdjurhalsan.se.

FÖRSÄLNING AV BÅDE LIV- OCH SLAKTDJUR

De flesta livdjur säljs via direktkontakter mellan köpare och säljare. Långt ifrån alla kalvar som föds i en avelsbesättning håller den kvalitet som krävs för ett avelsdjur, oavsett om djuret ska användas i en renrasig besättning eller i en besättning med korsningsdjur. Det innebär att besättningen även kommer att sälja ungnöt till slakt förutom utslagskor. Det är viktigt att redan från början etablera en god kontakt med ett slakteriföretag via den inköpsansvarige i ditt område. Slakteriföretagen kan även hjälpa till med både inköp och försäljning av livdjur.

INDIVIDPRÖVNING

Svensk Köttrasprövning, www.kottrasprovingen.se, utför årligen individprövning av köttrastjurkalvar. På individprövningen jämförs tjurarna med varandra inom ras och åldersgrupp för tillväxtförmåga. Tjurarna kontrolleras också för andra viktiga egenskaper som temperament, exteriör, testikelomkrets och klövstatus. De tjurar som har den bästa tillväxtförmågan och som också klarar kraven för alla övriga egenskaper säljs på en särskilt arrangerad, och välbesökt, auktion.

Individprövningen sker i nära samarbete med de olika rasföreningarna. Tjurarna ägs av uppfödarna under hela prövningsperioden och prövningen finansieras genom en fast avgift per tjur. Prövningsperioden startar på sensommaren och avslutas i februari. Att anmäla en tjurkalv till prövning är ett bra sätt att jämföra sitt eget avelsmaterial med andras och möjligheten utnyttjas av ca 100 besättningar per år.

TOPPLISTOR

På www.sweebv.info, finns topplistor för tjurar, kor och tjurkalvar för NAB:s sju medlemsraser. Topplistorna grundas på djurens avelsvärden och uppdateras efter varje ny officiell avelsvärdering, för närvarande (2017) i november, februari och maj.

UTFODRING

Olika djurkategorier i besättningen behöver olika kvalitet på fodret. Växande ungtjurar behöver ett grovfoder av hög näringsmässig kvalitet kombinerat med lämpligt kraftfoder medan t ex dräktiga kor bör få ett sent skördat grovfoder, med hög fiberandel, och som därmed är av lägre näringsmässig kvalitet. Det är viktigt att låta analysera grovfodrets

näringsinnehåll för att kunna göra en bra utfodringsplanering. Hushållningssällskapen samt Gård & Djurhälsan erbjuder hjälp både med provtagning av grovfoderet samt med planering av utfodringen.

NAB

Svensk Köttarasavel i samverkan

Marknadsföring

För att kunna sälja livdjur till avel måste besättningen marknadsföras. Rasföreningarna ger alla medlemmar möjlighet att annonsera på hemsidor, se nedan , eller i tidningar. Det går även att annonsera i facktidskrifter som t ex tidningen Nötkött, www.tidningennötkött.se.

Genom att delta på utställning eller individprövning visas besättningen upp. Information om utställningar hittar du på NAB:s hemsida, www.nab-se.se eller på rasföreningarnas hemsidor.

NAB - Svensk köttarasavel i samverkan

NAB har idag sju medlemsraser. Övriga raser har insyn och påverkan på NAB som adjungerade medlemmar.

www.blondeforeningen.se www.angus.se
www.hereford.nu www.charolais.nu
www.limousin-se.info www.highland.nu
www.simmental.se

Köttarasungdom

Köttarasungdom är ett samarbetsorgan för barn och ungdomar i de köttarasföreningar som är medlemmar i NAB.

Alla djurintresserade barn och ungdomar är välkomna till Köttarasungdom, man måste alltså inte ha kött djur själv. Det kostar ingenting att vara med.

Läs mer på www.kottrasungdom.se

Europeiska jordbruksförbundet för
livsmedelsproduktion i Europa
Innovations i jordbruksområden

Text: Helena Stenberg, Svenska Köttföretagen AB

Fotografer:

Miranda Lysell, Sofia Persson, Eva Bengtsson, Karl Svensson, Per Mårtensson och Lena Widebeck.